

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

655.42

Hely

Idő

"1927"

Személy

Hel

Szerző: *Kun Andor*Cím: *A Ráth Mór könyvesboltja*Forrás: *Magyar Hírlap*Bp
(Hely)1927. 4. 22
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

A Ráth Mór könyvesboltja

Ej, hát már a Ráth könyvesboltja is? Hát igazán romokba omlik minden, ami szép, szolid, becsületes emléke volt a mi fiatal magyar kereskedelmünk és kultúránk tradíciójának, hogy az omladék avas köveiből épüljön az az új világ, amelynek malterjárt-légláját nem a régi tisztesség s szenvedélyes mesterség-szeretet égette, hanem az az új konjunkturális élelmesség? Hát megremeg, meginog minden öreg cégtábla, amit a letűnt szebb és nemesebb korszak tisztultabb emberei festettek szerényebb és dísztelenebb, de minden bizonytalansággal becsületesebb törekvésű betűkből. Máshol a régi cég s az azokhoz fűződő történelmi emlékek, érdemek az örökkévalóság stabilitását jelentik, nálunk sorra roskad össze a sok régi, szolid, fogalommal érdemesült üzlet, hogy az öreg boltok patinás házait lekonszálja a szellel bélelt, konjunkturális bazarbölcsök élelmessége.

Ki hitte volna valamikor, hogy még a Ráth-könyvesbolt is válságba kerülhet valaha, hiszen öt-hat évtizeddel ezelőtt a Ráth-üzlet nem könyvesbolt volt, hanem a Ráth-üzlet volt Magyarországnak a könyvesboltja. Furcsa idők voltak azok. Egy előkelő magyar úr — *Ábrányi és Lászlófalvi Eödrögh* nevezetű — például eladta gyönyörű szabolcsi ősi birtokát s felkereskedett, hogy Pesten zenekultúrát fog teremteni, megcsinálta az első zenekonzervatóriumot s zenei közlönyt: el is úszott a pompás birtok ára, viszont ő lett *Ábrányi Kornél* néven első zenei íróknak két kitűnő fiú — az ifjabb Kornél és Emil — atyja.

Csanádban élt egy *Ráth* nevezetű nemes úr, birtokos ember. Fiai, *György* és *Mór* eladták a földet s az egyik a leglelkesebb mű-

gyűjtő lett, könyvtára, képei, iparművészeti remekei ma is láthatók a róla elnevezett múzeumban (közben táblai tanácselnök s főrendiházi tag is lett); a másik pedig — *Ráth Mór*, azt vette a fejébe, hogy megszínálja az első nagyszabású, modern könyvesboltot s könyvkiadóvállalatot.

Alig is volt akkor meg nálunk könyvkiadás, könyvkereskedelem. Mátyás király alatt ugyan Buda volt a könyv Mekkája, utána azonban csak egy-egy nagyúr írhatt s adhatott ki könyvet, meg azok, akiket a mecénások tartottak, pénzelték. Lassanként teremtődött csak itt is, ott is egy-egy nyomda; a könyvkereskedőket pedig céhekbe gyömöszölték, nagyon nehezen kaptak engedélyt, mert *a hatalom semmitől sem félt úgy, mint — a nyomtatott betűtől*. A „nagy” könyvkereskedők, a pozsonyi *Wigand*, a debreceni *Csáthy György*, a szebeni *Hochmeister*, szekérre raktak egy pár nyaláb — nagyobbára német könyvet s ezekkel házalták végig az országot. Lassan tudtak csak állandó hajlékot venni a könyveknek s ki is adni egy-egy magyar könyvet a *Heckenastok*, *Landererek*, *Emichek* és *Kilánok*.

Akkor jött a fiatal *Ráth Mór*. Előbb megtanulta külföldön a könyvkereskedelem csínyját-bínyját, segédkedett Pesten, szökött *Windischgrätz* elől, menetelt a *Görgey* seregével, bujdosott Csanádban s sok-sok viszontagság után nyert engedélyt, hogy megnyithassa könyvüzletét a *Vastuskó*-ról elnevezett házban. Ez a kis bolt lett az akkori elnyomott magyarság vezető elemeink találkozóhelye.

Itt szívtá szivarját nekidülve a pultnak *Deák Ferenc* naphosszat s mondogatta mosolyogva, hogy:

— Én is olyan vagyok, mint a bor-nemissza, aki mindig a kocsmában ül: so-

hasem iszik, de jólesik neki a csapszék borbőzös levegője. *Sohasem veszek egy könyvet sem és mégis itt szívom mindig a könyvek festékszagos levegőjét*.

Itt bújták a könyveket az emigrációból hazatért *Pulszky Ferenc*, *Schwartz Gyula* — a magyarság utolsó polihisztorai —, báró *Eötvös József* itt beszélte meg regénytelmait s próbálta ki azok hatását. Be-benézett ide *Jókai* is, próbált barátkozni *Deák Ferenc*-cel, aki nem igen kedvelte az akkor még szélső ellenzéki *Jókait*. Ide járt el minden nap báró *Kemény Zsigmond*, akin már látszottak az agylágyulás első tünetei: hol nyakravalót felejtett el húzni, hol a kalapját hagyta otthon, hol még *hangosan szavalt az uccán, úgyhogy utána szaladtak az ucca csúfondároskodó gyermekéi*.

Valóságos kaszinó lett ez s amikor megtörtént a kiegyezés, miniszterek, vezetőemberek lettek a Ráth-bolt kaszinózó urai, sok *hasznát látta ennek Ráth Mór, mert ő kapta az első iskolai könyvek kiadásának jogát*. Ő kapta meg az új *honvédség tankönyveinek*, *reglamáinak kiadási jogát* is és ő lett a magyar törvények s rendeletek gyűjteményének kiadója is.

Ily körülmények közt érdemes volt hát

kiadóvá lenni! *Ráth* azonban *litterary gentleman* volt — mint ahogy nem is lehet jó kiadó az, aki nem a szenvedélyes olvasó nemes s áldozatkész lelkesedésével szereti a könyvet. Ő adta ki páratlanul díszes facsimile-kiadásban *Arany János* balladáit *Zichy Mihály* pompás rajzaival, majd *Arany János* összes munkáit, hátrahagyott iratait is.

Az ő kiadása a *Tóth Kálmán* összes költeményei, amely akkor páratlan sikert ért el, épúgy, mint később a báró *Eötvös József* összes művei, a költeményeket *Székelly Bertalan* és *Keleti Gusztáv* rajzai díszí-

tették. A *Vörösmarty* árvái javára ő adta ki *Vörösmarty* összes munkáit is, amikor a *könyvterjesztő bizottság elnöke nem kisebb ember volt, mint — Deák Ferenc*. Sok más-on kívül ő volt az első díszes *Shakespeare*-gyűjtemény kiadója s ő volt hosszú időn át kiadója a *Budapesti Szemlé*-nek, amelynek egyik szerkesztője, *Gyulai Pál* meg is jegyezte:

— Nem az a maga érdeme, kedves *Ráth*, hogy az első nagy könyvüzletet s könyvkiadót csinálta, hanem az, hogy — *maga adta az első komoly írói honoráriumokat*. Kár, hogy ebben nem tudott iskolát teremteni!

Ráth volt tényleg az első, aki tisztességesen megfizette az írói munkát. Igaz, hogy ő vezette be elsőnek a *részletfizetéses könyvüzletet* is, amikor megalapította az akkor nagyon népszerű *Családi könyvtár*-t, amelynek több száz kötete jelent is meg.

A könyvterjesztést egészen amerikaiasan, gavalléros eszközökkel vezette be: *több ezer példányban ajándékozta meg kiadásából az iskolai könyvtárakat, városi könyvtárakat*. Több ezer példány könyvet ajándékozott például szülővárosának, *Szegednek*. Így szoktatta könyv olvasásra a magyar közönséget s így kedveltette meg publikumával a könyveket. *Több, mint kétszázötvenezer kornát tett ki azoknak a könyveknek értéke, amiket így közcélra ajándékozott*.

Ez volt *Ráth Mór* és ez volt az ő híres könyvesboltja, amelyik most — a kései utódok kezében — megtántorodott, válságba jutott. *Megrepedt a cégtáblája — az új — amelynek elődje — az öreg, a vásott, — eleven emléke volt egy szép darab magyar múltnak, annak a kornak egy fejezete rakta rá patináját, amelyik hőskora volt a magyar boltosságának és a magyar könyvnek*.

Kun Andor.